

О. В. Білозір,
к. ю. н., доцент кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія Управління персоналом
ORCID ID: 0000-0001-8326-3356

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.122

ОЦІНКА МЕХАНІЗМІВ БОРОТЬБИ З БЕЗРОБІТТЯМ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

О. Bilozir,
PhD in Law, Associate Professor, Department of Public Administration,
Interregional Academy of Personnel Management

UNEMPLOYMENT AND EMIGRATION IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Зазначено, що ідею зрівнювання національних систем в економічному плані, пов'язана з соціальним забезпеченням добробуту населення, було задекларовано давно. Її реалізації довгий час перешкоджали деякі обставини, і, не в останню чергу, великий розрив між соціальними стандартами в більш розвинених і менш розвинених державах-членах ЄС. Сильний опір введенню єдиної стандартизації надавали більш розвинені країни, яким би довелося фінансувати менш розвинені. Іншим політичним аспектом, який висували противники формування єдиної європейської політики (зокрема Великобританія) в якості аргументу, це побоювання втрати національного суверенітету слабшими країнами. На ділі ці побоювання виявляються безпідставними, бо соціальна політика за характером свого впливу на економічний процес грає роль стабілізатора і стимулятора економічного розвитку, а відповідно можливості що відкриваються у разі об'єднання Союзу і проведення єдиної політики, допоможуть значно зміцнити економічні та політичні позиції цих країн на міжнародній арені.

Визначено, що соціальна політика стає одним з найбільш пріоритетних напрямів у політиці Євросоюзу, також зростає увага до неї з боку національних урядів. Прорив у соціальному розвитку, пов'язаний з набуттям постіндустріального суспільства, і був об'єктивно обумовлений: принципово нові економічні і політичні умови призвели до переоцінки цінностей, наприклад, бідність стала розглядатися як гальмо прогресу — технічного, соціального, економічного. Якщо раніше власники капіталу виходили з мети максимізації прибутку за рахунок мінімізації витрат на оплату праці, і бідність була вкрай поширеним соціальним явищем, тому основним напрямом соціальної політики і була саме боротьба з бідністю, тому що традиційна бідність відсувала частину населення за рамки нормального відтворення і прогресу, відповідала принципам руху капіталу, дозволяючи істотно впливати на характер розподілу шляхом стримування зростання заробітної плати, то останнім часом першорядне значення в соціальній політиці набуває "людський капітал".

It was stated that the idea of equalization of national systems in economic terms, related to social welfare of the population, was declared long ago. Its implementation has long been hampered by some circumstances, and not least by the large gap between social standards in more developed and less developed EU Member States. Stronger resistance to the introduction of uniform standardization was provided by more developed countries, which would have to finance less developed ones. Another political aspect put forward by opponents of the formation of a single European policy (including the United Kingdom) as an argument is the fear of losing national sovereignty to weaker countries. In reality, these fears are unfounded, since social policy, by its nature, influences the economic process, plays the role of a stabilizer and stimulator of economic development, and, consequently, opportunities are opened when unifying the Union and pursuing a unified policy will greatly strengthen the economic and political positions of these countries in the international arena.

It has been determined that social policy is becoming one of the top priorities in EU policies, and national governments are also increasing its attention to it. The breakthrough in social development associated with the acquisition of post-industrial society, and was objectively conditioned: fundamentally new economic and political conditions led to a revaluation of values, for example, poverty began to be considered as a brake on progress — technical, social, economic. Earlier, the owners of capital went out of their way to maximize profits by minimizing the cost of wages, and poverty was a very common social phenomenon, so the main focus of social policy was the fight against poverty, because traditional poverty was pushed out of the population beyond normal reproduction and progress. and conformed to the principles of the movement of capital, allowing it to significantly influence the nature of distribution by restraining wage growth, in recent times social policy is of paramount importance. becomes "human capital".

Ключові слова: національна система, соціальне забезпечення, добробут населення, єдина стандартизація, соціальна політика, євроінтеграція.

Key words: national system, social security, welfare of the population, unified standardization, social policy, European integration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ

Єдиної Європейської соціальної політики нині не існує, хоча проаналізувавши інституційно-правову базу Європейського Союзу, вже можна говорити про те, що основи її вже закладені. Німеччина, як і ряд країн Євро-союзу, піддається впливу факторів, що впливають на неминучість змін у підходах до соціальної політики і на необхідність розвитку нової соціальної стратегії, яка відповідає запитам сучасності. Внаслідок цих факторів вже з кінця минулого століття все очевиднішою стає необхідність створення єдиної соціальної політики для країн Євросоюзу.

Необхідність формування єдиної соціальної політики Євросоюзу обумовлюється тісним зв'язком соціальної політики з політичною і економічною системою в цілому. Очевидним є взаємовплив соціальної політики різних країн ЄС, що у великій мірі визначає характер і зміни економічного зростання Євросоюзу в цілому. Еволюція інтеграційного процесу йшла таким чином, що процес інтеграції в першу чергу торкався економічної сфери, але опосередковано завжди порушувалися ті або інші соціальні питання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові дослідження, пов'язані із з'ясуванням особливостей механізмів боротьби з безробіттям в умовах європейської інтеграції присвячено багато провідних зарубіжних науковців. Зокрема окремі фундаментальні засади вирішення проблем еміграції і безробіття займалися такі вчені: Р.Б. Гейєць, С. Злупко, А. Костенко, Е. Лібанова, О. Позняк, Е. Малиновська, Г. Щильська та інші. У працях А. Гайдуцького, І. Кукурудзи, К. Кравчука та інші.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

У статті є визначення особливостей, системних проблем та оцінка механізмів боротьби з безробіттям в умовах європейської інтеграції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Ідею зрівнювання національних систем в економічному плані, пов'язану з соціальним забезпеченням добробуту населення, було задекларовано давно. Її реалізації тривалий час перешкоджали деякі обставини, і, не

в останню чергу, великий розрив між соціальними стандартами в більш розвинених і менш розвинених державах-членах ЄС [1, с. 21]. Сильний опір введенню єдиної стандартизації надавали більш розвинені країни, яким би довелося фінансувати менш розвинені. Іншим політичним аспектом, який висували противники формування єдиної європейської політики (зокрема Великобританія) в якості аргументу, це побоювання втрати національного суверенітету слабшими країнами. На ділі ці побоювання виявляються безпідставними, оскільки соціальна політика за характером свого впливу на економічний процес грає роль стабілізатора і стимулятора економічного розвитку, а відповідно можливості, що відкриваються у разі об'єднання Союзу і проведенні єдиної політики, допоможуть значно зміцнити економічні та політичні позиції цих країн на міжнародній арені.

Соціальна політика стає одним із найбільш пріоритетних напрямів у політиці Євросоюзу, також зростає увага до неї з боку національних урядів. Прорив у соціальному розвитку, пов'язаний зі становленням постіндустріального суспільства, був об'єктивно обумовлений так: принципово нові економічні і політичні умови призвели до переоцінки цінностей, наприклад, бідність стала розглядатися, як гальмо прогресу — технічного, соціального, економічного. Якщо раніше власники капіталу виходили з мети максимізації прибутку за рахунок мінімізації витрат на оплату праці, і бідність була вкрай поширеним соціальним явищем, тому основним напрямом соціальної політики і була саме боротьба з бідністю, тому що традиційна бідність відсувала частину населення за рамки нормального відтворення і прогресу і відповідала принципам руху капіталу, дозволяючи істотно впливати на характер розподілу шляхом стримування зростання заробітної плати, то останнім часом першорядного значення в соціальній політиці набуває "людський капітал" [2].

В основу формування єдиної соціальної політики, на думку автора, повинен бути покладений принцип відповідальності держави і суспільства за забезпечення мінімальних умов соціального благополуччя громадян, а також створення мотивації і розвитку власних можливостей забезпечення добробуту своїх громадян.

В умовах зростання ресурсного потенціалу для досягнення соціальної рівноваги держава повинна періодично переглядати стандарти, норми вжитку, встановлюючи більш високі значення. Рівень добробуту може зростати і в зв'язку з дією механізмів коригування цінкових тенденцій, які при абсолютному зростанні величини прожиткового мінімуму фактично відновлюють колишні вартісні співвідношення [3]. Цей механізм може провокувати як динаміку зростання, так і падіння добробуту громадян. Ця тенденція стала характерною для Німеччини та інших розвинених країн Євросоюзу в останній третині ХХ ст.

Проаналізувавши сформовані системи страхування, зокрема на прикладі Німеччини, можна прийти до висновку, що корпоративні та соціально-професійні інтереси не дозволили створити універсальний механізм соціального захисту передусім в зв'язку з укоріненою перерозподільною системою, а головне, в зв'язку зі змінами співвідношень сум допомог і внесками осіб,

включених у систему соціального забезпечення. Пенсійну сферу це торкнулося насамперед, особливо в зв'язку зі змінами у демографічній ситуації [4].

У дослідженні, проведеному французькою Національною касою страхових пенсій по старості, наводиться такий факт: у 2010 р. близько 30% від загальної суми допомоги виплачувалися особам, які ніколи не робили відповідних внесків. Сьогодні солідаристська система виявляється неприйнятною, хоча і продовжує діяти в силу прихованого перерозподілу коштів з інших джерел [5]. "Селективні форми соціальної допомоги дозволили б надавати більш цілеспрямовану і ефективну допомогу, хоча їх противники підкреслювали, що соціальні допомоги, що виплачуються якомога ширшим верствам, допомагають розвитку національної ідеї, дають людям відчуття рівності перед державою, зміцнюють соціальні взаємозв'язки".

За останні десятиліття спостерігався ряд факторів, як-от: збільшення частки участі громадян у формуванні соціальних фондів, зміна ступеня їх потреби у виплатах, зміна рівня доходів, оподаткування, які змусили навіть країни з ефективно працюючою системою соціального захисту зіткнутися з труднощами в сфері соціальної політики.

У 1960—1970-ті роки спостерігалися тенденції, які послужили передумовами сьогодношньої кризової ситуації в соціальній сфері та в зв'язку з якими все частіше стало підніматися питання необхідності формування єдиної соціальної стратегії для країн Європи і необхідності перегляду позицій соціальної держави загалом. Держава загального добробуту деформувалася, демонструючи ознаки відчуження економіки від соціальної сфери в зв'язку з непомірним зростанням відповідальності, яке виражалось насамперед в економічному перевантаженні національних бюджетів.

Держава змушена була брати на себе відповідальність за людей, які не мали доступу на ринок праці, в результаті чого виявилася невідповідною для того, щоб брати на себе довгострокові зобов'язання.

Зростання безробіття також лягло додатковим навантаженням на бюджет, особливо сильно це стало відчутно після того, як підприємства передали цю статтю витрат на рівень держави.

Підприємства, стурбовані підвищенням рентабельності та ефективності виробництва, делегували відповідальність за проведення соціальної політики на державний, а потім і на загальноєвропейський рівень, в зв'язку з чим також поступово назрівала необхідність змін у соціальній політиці відповідно до вимог інтеграційного процесу.

Аналізуючи наявні передумови і фактори, що впливають на зміни напрямів і пріоритетів соціальної політики в Європі, стає очевидним, що формування соціального простору, де забезпечуються рівні можливості для всіх проживаючих в його межах, дозволило б уникнути багатьох небезпек, пов'язаних з нерівномірністю економічного розвитку [7]. Поява Європи "різних швидкостей" вела до відтворення на комунітарному рівні відмінностей, які існували в соціальній сфері. Успіхи в економічному розвитку, пов'язані з модернізацією і структурною перебудовою промисловості, не змогли привести до соціального прогресу, а підняли ряд нових

проблем, таких як, наприклад, проблеми зайнятості, професійної підготовки та ін. Незважаючи на деяку роз'єднаність в ідеології профспілок, майже у всіх країнах демократія брала початок з таких структур, як комітети підприємств і "комітети від персоналу" у Франції, спостережні виробничі комітети в ФРН тощо.

Завдяки цій формі соціального співробітництва на національному рівні вдавалося досягти регулювання соціальної політики, хоча в більшості випадків ініціативу соціального партнерства брали на себе об'єднання підприємств і держава. Якщо розглядати Європу загалом, характерною тенденцією стало істотне загострення проблеми бідності в результаті кризи середини 2008 — початку 2009 років. Цими проблемами було обумовлені основні пріоритети соціальної політики України цього часу, спрямовані на поліпшення добробуту суспільства, викорінення бідності та боротьбу з безробіттям. Незважаючи на активну політику боротьби з бідністю, як і раніше в умовах активного розвитку держави добробуту, на узбіччі соціального прогресу опинилася певна частина суспільства, яка не отримала можливості реально скористатися результатами тривалого періоду економічного зростання аж до середини 2008 року [9]. Причинами такої ситуації стали не кон'юнктурні моменти, а глибокі структурні зрушення.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

У зв'язку із загостренням соціальних проблем багато країн Європи постали перед необхідністю прийняття адекватних державних програм і термінових дій. У цей період значно активізувалася діяльність соціальних інститутів ЄС і прийнятий ряд документів, спрямованих на захист прав людини. Проведені в 2008 році німецькими вченими дослідження показали, що у разі зростання безробіття на 1% бідність збільшувалася на 5% (миттєвий ефект), а в довгостроковому плані — вдвічі більше. Як видається, основним інструментом соціальної політики ЄС у боротьбі з бідністю повинна стати передусім боротьба з безробіттям, щоб подолати "пасивний характер" традиційної системи соціальної допомоги та стимулювати процес соціально-професійної інтеграції безробітних, що і визначає перший глобальний напрям під час розробки єдиних стандартів соціальної політики Євросоюзу. Для цього необхідно розробити відповідний механізм, що передбачає контракти про працевлаштування на підприємствах місцевого значення та проходження курсів професійної підготовки особами, які отримують "мінімальний дохід".

Література:

1. Зовнішня трудова міграція (за результатами модульного вибіркового обстеження). Статистичний бюлетень. — К.: Державна служба статистики України, 2017. — 36 с.
2. Міністерство соціальної політики: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/28/643978>
3. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції (МОМ). — Режим доступу: <http://www.iom.org.ua/>

4. Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/index>
5. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [Електронний ресурс]. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250149647>
6. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2018—2020 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250057723>
7. Трудова міграція громадян України за кордон: виклики та шляхи регулювання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.niss.gov.ua/content/articles/.../Malynovska-d28e1.pdf
8. Ціна мігрантів для сучасної економіки України [Електронний ресурс] // Місто. — 2018. — Режим доступу: <https://mi100.info/2018/05/26/tsina-migrantiv-dlya-suchasnoyi-ekonomiky-ukrayiny-statystyka/>
9. Дацій О.І., Гаман М.В., Дацій Н.В. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 370 с.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2017), Zovnishnia trudova mihratsiia (za rezul'tatamy modul'noho vybirkovoho obstezhennia). Statystychnyi biuletень [External labor migration (based on the results of a modular sample survey) Statistical bulletin], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
 2. Ekonomichna pravda (2018), "Ministry of Social Policy of Ukraine called the exact number of Ukrainian labor migrants", available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/28/643978> (Accessed 05 Dec 2019).
 3. The official web site of International Organization of Migration (2019), available at: <http://www.iom.org.ua> (Accessed 05 Dec 2019).
 4. The official web site of the National Bank of Ukraine (2019), available at: <http://bank.gov.ua/control/uk/index> (Accessed 05 Dec 2019).
 5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "On approval of the Strategy of the State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250149647> (Accessed 05 Dec 2019).
 6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "Forecast of economic and social development of Ukraine for 2018—2020 years", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250057723> (Accessed 05 Dec 2019).
 7. Malynovska, O. A. (2018), "Labor migration of Ukrainian citizens abroad: challenges and ways of regulation", available at: www.niss.gov.ua/content/articles/.../Malynovska-d28e1.pdf (Accessed 05 Dec 2019).
 8. City (2018), "The price of migrants for the modern economy of Ukraine", available at: <https://mi100.info/2018/05/26/tsina-migrantiv-dlya-suchasnoyi-ekonomiky-ukrayiny-statystyka/> (Accessed 05 Dec 2019).
 9. Datsii, O.I. Haman, M.V. and Datsii, N.V. (2010), Innovatsiina model' rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Innovative model of economic development of Ukraine in the conditions of globalization], Yugo-Vostok, Donetsk, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 27.12.2019 р.